

ZASKARŻANIE ORZECZEŃ SĄDOWYCH

PODSTAWOWE INFORMACJE

✘ Czym są środki zaskarżenia?

- Brak definicji legalnej
- Brak regulacji wskazującej katalog środków zaskarżenia

Art. 363. [Warunki prawomocności]

§ 1. Orzeczenie sądu staje się prawomocne, jeżeli nie przysługuje co do niego **środek odwoławczy lub inny środek zaskarżenia.**

PODSTAWOWE INFORMACJE

Mimo częstego posługiwania się przez ustawodawcę terminem środków zaskarżenia, żaden przepis zawierający powyższe sformułowanie nie reguluje instytucji środków zaskarżenia. Można je scharakteryzować jako **środki ochrony prawnej służące wzruszalności orzeczeń**.

Różne są też skutki konkretnych środków zaskarżenia - zmiana, uchylenie, utrata mocy itd.

Możliwość wniesienia środka zaskarżenia uwarunkowana jest istnieniem przedmiotu zaskarżenia, tj. istnienia danego orzeczenia. Jeżeli sąd nie orzekł o całości żądania czy nadaniu rygoru natychmiastowej wykonalności powinniśmy skorzystać nie ze środka zaskarżenia, a z regulacji prawnych dot. uzupełnienia orzeczenia.

W skład środków zaskarżenia służących wzruszalności orzeczenia nie będą wchodzić takie środki ochrony prawnej jak: skarga konstytucyjna, skarga do ETPCz - ich celem nie jest bowiem sama wzruszalność - w przypadku skargi konstytucyjnej celem głównym jest ocena zgodności regulacji prawnej z Konstytucją RP.

Środki zaskarżenia służą usunięciu błędów orzeczenia czy też postępowania, chodzić tutaj będzie o wyeliminowanie wadliwych orzeczeń.

KATALOG ŚRODKÓW ZASKARŻENIA

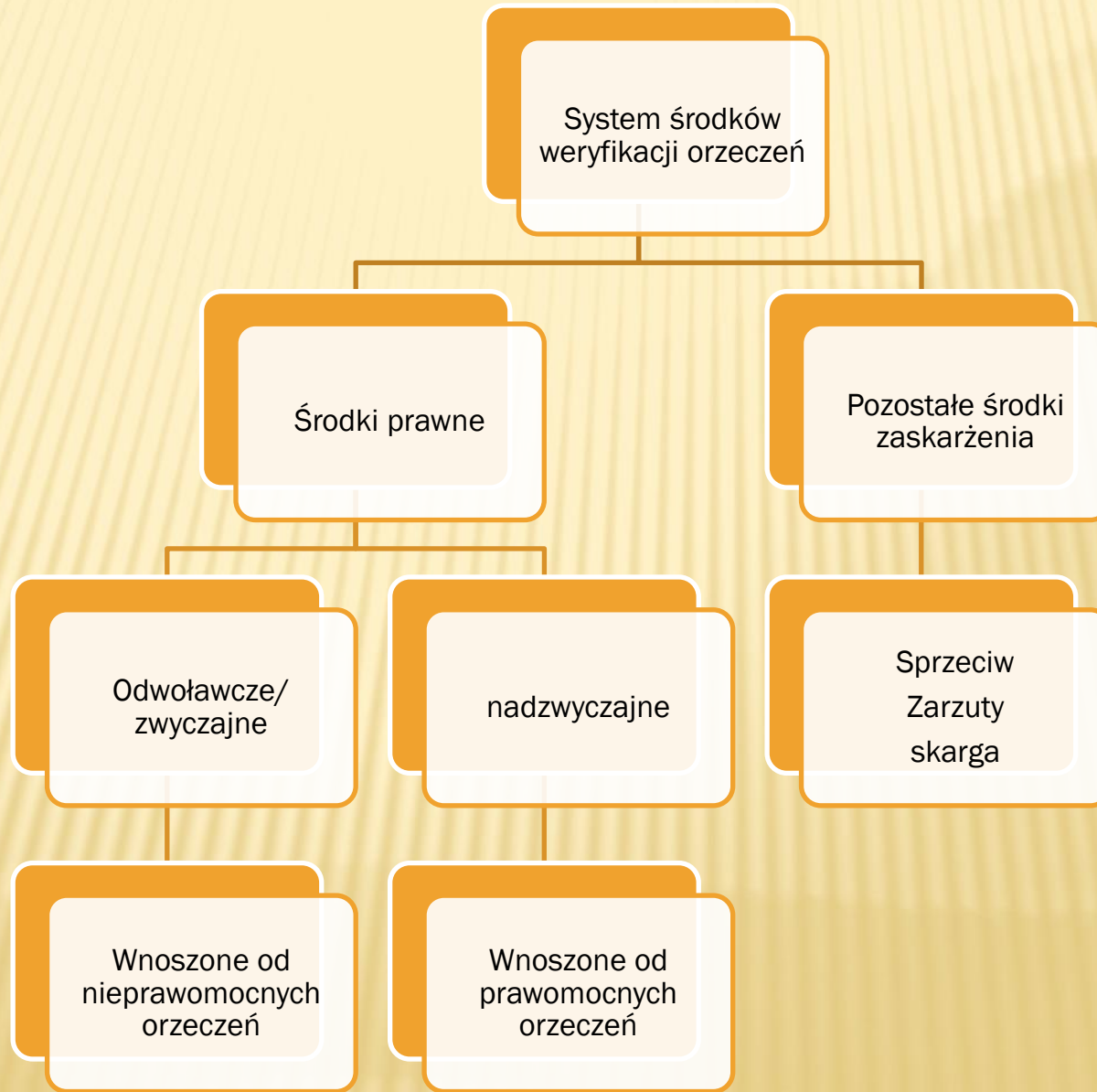
- 1) Apelacja;
- 2) zażalenie;
- 3) skarga kasacyjna;
- 4) zastrzeżenie do zarządzenia asystenta sędziego o wezwaniu do uiszczenia opłaty;
- 5) sprzeciw od wyroku zaocznego;
- 6) skarga na orzeczenie referendarza sądowego;
- 7) skarga o wznowienie postępowania;
- 8) skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia;
- 9) zarzuty od nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym;
- 10) sprzeciw od nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym;
- 11) sprzeciw od nakazu zapłaty w europejskim postępowaniu nakazowym;
- 12) sprzeciw od nakazu zapłaty w elektronicznym postępowaniu upominawczym;
- 13) skarga na czynności komornika;
- 14) zastrzeżenia do oszacowania wartości dokonanego przez komornika;
- 15) zarzuty przeciwko planowi podziału sumy uzyskanej z egzekucji;
- 16) skarga na plan podziału sumy uzyskanej z egzekucji przez zarząd przymusowy;
- 17) skarga o uchylenie wyroku sądu polubownego;
- 18) wniosek o unieważnienie prawomocnego orzeczenia (ustawa o SN);
- 19) skarga nadzwyczajna (ustawa o SN).

*** Skarga na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki***

ŚRODKI ZASKARŻENIA

- × Służą do zaskarzania orzeczeń
- × Służą do weryfikacji orzeczeń
- × W ich skład wchodzi środki odwoławcze (apelacja i zażalenie) oraz inne środki prawne
- × Skierowane przeciwko orzeczeniu - zmierza do zmiany/uchylenia (głównie, ale także niekiedy do stwierdzenia nieważności)
- × Zasada dwuinstancyjności
- × Zasada wyłączności – polega na niedopuszczalności i niekonkurencyjności różnych środków zaskarżenia od tego samego orzeczenia sądu
- × Zasada dyspozycyjności
- × Składane są poza rozprawą, co do zasady, w formie pisemnej (wyjatek - pracownik/ubezpieczony działający bez adwokata lub radcy prawnego!)
- × Powinny spełniać ogólne wymogi dla pism procesowych
- × Powinny wskazywać zaskarżane orzeczenie
- × Powinny posiadać przytoczenie podstaw zaskarżenia oraz ich uzasadnienie
- × Powinny posiadać wniosek o uchylenie lub zmianę

SYSTEM ŚRODKÓW WERYFIKACJI ORZECZEŃ

System środków zaskarżenia

Środki zaskarżenia zwyczajne - od orzeczeń nieprawomocnych		Środki zaskarżenia nadzwyczajne - od orzeczeń prawomocnych
Środki odwoławcze	Szczególne środki zaskarżenia	
1	2	3
Apelacja zażalenie	Sprzeciw od wyroku zaocznego Zarzuty od nakazu zapłaty Sprzeciw od nakazu zapłaty Sprzeciw od europejskiego nakazu zapłaty Sprzeciw od nakazu zapłaty z EPU Zażalenie do innego składu sądu Skarga na orzeczenie referendarza Skarga na czynności komornika Zarzuty w postępowaniu egzekucyjnym	Skarga kasacyjna Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia Skarga nadzwyczajna Skarga o wznowienie postępowania Skarga o uchylenie wyroku sądu polubownego

Tabela: A Bieliński, [w:] M. Rzewuski (red.), Postępowanie cywilne, Warszawa 2019 r., s. 296-297.

KLASYFIKACJA

Zasadniczy podział: zwyczajne, nadzwyczajne. Tutaj kryterium będzie stanowić prawomocność orzeczenia. W ramach środków zwyczajnych wyróżnia się grupę środków odwoławczych oraz grupę innych zwyczajnych środków zaskarżenia.

Innym kryterium może być podział środków na dewolutywne i niedewolutywne. Dewolutywność - przeniesienie sprawy do sądu wyższej instancji. Środki niedewolutywne powodować będą, że środek ten będzie rozpatrywany przez ten sam sąd, który wydał orzeczenie

Wyjątek od zasady dewolutywności zażalenia stanowi również przepis art. 394^{1a} i 394² KPC. Przepisy te wprowadzają tzw. **zażalenie poziome**, które polega na możliwości zaskarżania określonych postanowień sądu pierwszej i drugiej instancji zażaleniem do tego sądu, ale w innym składzie

Kolejne kryterium to suspensywność - wiąże się ze wstrzymaniem wykonalności skarżonego orzeczenia. Wniesienie środka niesuspensywnego nie wstrzymuje wykonania orzeczenia.

Ze względu na sąd rozpoznający sprawę

dewolutywne

niedewolutywne

względnie

bezwzględnie

suspensywne

niesuspensywne

Ze względu na kryterium wstrzymania wykonalności orzeczenia

Autoremedura - art. 395 § 2 KPC

Przykłady:

Zażalenie jest względnie dewolutywnym środkiem zaskarżenia, ponieważ sąd, którego postanowienie jest kwestionowane, może sam uwzględnić je, korzystając z instytucji tzw. autokontroli. Zażalenie jest także względnie suspensywne, bowiem samo wniesienie zażalenia nie powoduje wstrzymania wykonania zaskarżonego postanowienia- może to jednak nastąpić w drodze decyzji sądu.

Apelacja jest środkiem bezwzględnie dewolutywnym i bezwzględnie suspensywnym.

WARUNKI DOPUSZCZALNOŚCI ŚRODKÓW ZASKARŻENIA

1) Istnienie zaskarżonego orzeczenia

2) Właściwy dla orzeczenia środek zaskarżenia

3) Legitymacja do wniesienia środka - określana jest na podstawie prawa procesowego (a nie tak jak legitymacja procesowa - na podstawie przepisów prawa materialnego)

4) Zachowanie określonej formy

5) Zachowanie terminu na wniesienie środka zaskarżenia

6) Interes we wniesieniu środka, tzw. *gravamen* - zachodzi w razie niezgodności orzeczenia z żądaniem strony (uchwała SN z 15.5.2014 r., III CZP 88/13) - SPORNE

ISTNIENIE ZASKARŻONEGO ORZECZENIA

Środek zaskarżenia jest dopuszczalny jedynie wówczas, gdy istnieje orzeczenie, które jest zaskarżane określonym środkiem zaskarżenia. Orzeczenie sądu musi istnieć faktycznie i prawnie (W. Siedlecki, W. Świeboda, Postępowanie cywilne, s. 298).

Oznacza to, że musi ono być wydane w sensie prawnym i musi zawierać wszystkie konstytutywne elementy przewidziane w ustawie. W razie braku jednego z tych elementów mamy do czynienia z tzw. orzeczeniem nieistniejącym (*sententia non existens*).

Przykładem tego może być sytuacja, kiedy orzeczenie nie zostało ogłoszone, pomimo takiego obowiązku, lub np. gdy zostało ogłoszone, ale sentencja orzeczenia nie została podpisana przez wszystkich sędziów, którzy to orzeczenie wydali.

WŁAŚCIWY ŚRODEK ZASKARŻENIA

Środek zaskarżenia wnoszony od danego orzeczenia musi być dopuszczalny z mocy ustawy. Innymi słowy, z ustawy musi wynikać, jaki środek od zaskarżonego orzeczenia przysługuje, np. apelacja od wyroku sądu pierwszej instancji (art. 367 § 1 KPC).

LEGITYMACJA DO WNIESIENIA ŚRODKA

Do wniesienia środka zaskarżenia konieczne jest **posiadanie legitymacji** przez osobę, która taki środek zaskarżenia wnosi.

Pojęcie legitymacji do wniesienia środka zaskarżenia nie jest tożsame z legitymacją procesową. O legitymacji tej decyduje ustawa, która określa, kto jest uprawniony do wnoszenia konkretnego środka zaskarżenia.

ZACHOWANIE OKREŚLONEJ FORMY

Środek zaskarżenia musi być wniesiony w określonej formie. Oznacza to, że musi być zachowana forma (wymagania formalne), określona w ustawie dla danego środka zaskarżenia. Przykładowo przepis art. 394 § 3 KPC stanowi, że zażalenie powinno czynić zadość wymaganiom przepisany dla pisma procesowego oraz zawierać wskazanie zaskarżonego postanowienia i wniosek o jego zmianę lub uchylenie, jak również zwięzłe uzasadnienie zażalenia ze wskazaniem w miarę potrzeby nowych faktów i dowodów.

FORMA PISEMNA! -> Wyjątek: pracownik i ubezpieczony (art. 466 KPC)

ZACHOWANIE TERMINU

Środek zaskarżenia musi być wniesiony w przepisany terminie. Środek odwoławczy złożony przez stronę po upływie przepisanego terminu jest bezskuteczny (art. 167 KPC). Kodeks postępowania cywilnego przewiduje dla poszczególnych środków zaskarżenia określone terminy do ich wniesienia, np. dwutygodniowy termin do wniesienia apelacji (art. 369 § 1 KPC).

Terminy ustanowione przez ustawodawcę do wniesienia środków zaskarżenia są terminami ustawowymi, zatem nie mogą one być zmieniane, tj. ani skracane, ani też przedłużane. Są to zatem terminy zawite, których upływ sąd bierze pod rozwagę z urzędu, odrzucając środek zaskarżenia wniesiony po upływie przepisanego terminu. Jednak prawo procesowe łagodzi skutki niedotrzymania przez stronę terminu do wniesienia środka zaskarżenia, dopuszcza bowiem możliwość przywrócenia uchybionego terminu (art. 168 i n. KPC).

GRAVAMEN

W doktrynie sporne jest zagadnienie, czy dopuszczalność środków odwoławczych uzależniona jest od tzw. *gravamen*, tj. **niekorzystnego dla strony rozstrzygnięcia**, polegającego na niezgodności żądania z treścią orzeczenia (sentencji), inaczej zwanego **pokrzywdzeniem**. Po uchwaleniu Kodeksu postępowania cywilnego w 1964 r. zaczęto utożsamiać *gravamen* z interesem prawnym.

W doktrynie sporne jest zagadnienie, czy dopuszczalność środków odwoławczych uzależniona jest od tzw. *gravamen*, tj. **niekorzystnego dla strony rozstrzygnięcia**, polegającego na niezgodności żądania z treścią orzeczenia (sentencji), inaczej zwanego **pokrzywdzeniem**. Po uchwaleniu Kodeksu postępowania cywilnego w 1964 r. zaczęto utożsamiać *gravamen* z interesem prawnym.

Brak *gravamen* prowadzi jedynie do oddalenia środka odwoławczego. Natomiast brak chociażby jednego z warunków dopuszczalności wniesienia środka odwoławczego prowadzi do jego odrzucenia.

DO ZAPAMIĘTANIA

- 1) Czym są środki zaskarżenia?
- 2) Czym są środki odwoławcze?
- 3) Klasyfikacje środków na: zwyczajne i nadzwyczajne, suspensywne, dewolutywne.
- 4) Czym jest dewolutywność?
- 5) Czym jest suspensywność?
- 6) Jakie są warunki dopuszczalności środków zaskarżenia?